

Villan kanssa yhteissuunnitellen – visioita tulevaan

*Tatiana Kravtsov, Fabiola Hernández Cervantes
ja Minna Kovero*
Suomentanut: Maria Huhmarniemi

Kolme yhteissuunnittelutyöpajaa kokosi yhteen käsityöläisiä, taiteilijoita, muotoilijoita ja yrittäjiä kehittämään ideoita uusiksi villapohjaisiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Työpajat edistivät käsityöalan innovaatioita mahdollistamalla erilaisten taitojen, kokemusten ja näkökulmien vaihdon sekä synnyttämällä uutta synergiaa. Monipuoliset ja innovatiiviset lopputulokset vahvistavat villatuotteiden ja -osaamisen kehittämistä ja tuotantoa. Lisäksi pilotoitu yhteissuunnittelutyöpajamalli luo pohjaa tuleville sektorien välisille innovaatio- ja kehittämishankkeille.

Kolme yhteissuunnittelutyöpajaa järjestettiin eri puolilla Lappia: *Villainen Design* (Rovaniemi), *Rooted-Wool-Being* (Muonio) ja *Wool Thinking* (Tornio). Työpajat olivat kaksikielisiä siten, että niihin osallistui myös ulkomaalaistaustaisia Suomessa toimivia käsityöläisiä ja yrittäjiä. Luentojen, käytännön työskentelyn ja lammastilavierailujen yhdistelmä loi kerroksellisen ymmärryksen villasta ylittäen arki-tiedon. Lammastilallisten Johanna Alamikkotervon (Vanhalan lammastila) ja Kirsi Ylipiessan (Piessan lammastila) luennot toivat esiin suomalaisten alkuperäisrotujen erityispiirteitä, niiden luonnollisten sävyjen kirjoa, kuituominaisuuksia sekä tuotannon kontekstia. Tilavierailut Taulavuoren tilalle ja Piessan lammastilalle sekä kohtaamiset lampaiden kanssa syvensivät kokemusta ja kutsuivat osallistujia näkemään villan osana kulttuurimaisemaa, sen vuodenaikaisuutta ja ekologisia ulottuvuuksia (kuvat 1–2).

Työpajojen vahvuus syntyi osallistujien ammatillisesta moninaisuudesta ja yhteisestä intohimosta villaa kohtaan. Taiteilijat, muotoilijat, käsityöntekijät, lammastilalliset, matkailualan toimijat ja taidekasvattajat lähestyivät villaa eri näkökulmista, mutta heitä yhdistivät uteliaisuus ja halu vaalia paikallista villaa sekä käsityön perinteisiä ja nykyisiä käytäntöjä. Innovaatio syntyi yhteistyön ja merkityksellisten yhteyksien tuloksena, ja siinä käsityötieto, ympäristövastuu, hyvinvointi ja nykyajan tarpeisiin vastaaminen lomittuivat yhteen. Monialaiset tiimit ja yhteistoiminnalliset lähestymistavat mahdollistivat avoimen ja tutkivan keskustelun villan liittämistä yhteisöllisiin käsityökäytäntöihin, matkailupalveluihin, koulutukseen ja arjen hyvinvointikäytäntöihin (kuva 3).

Työpajoissa kosketus raakavillan ja villalankaan muovasivat yhteissuunnitteluprosessia abstraktista ideoinnista keholliseen kohtaamiseen. Osallistujia kutsuttiin koskettamaan, pitelemään ja jopa halaaamaan villaa, mikä aktivoi sekä ruumiillisia että emotionaalisia reaktioita. VillaInno-tiimin ja lammastilallisten tuomat villanäytteet tekivät suomalaisen villan ominaisuudet konkreettisiksi ja koettaviksi (kuva 4).

Villamateriaalit toimivat eräänlaisina hiljaisina kanssatoimijoina yhteissuunnitteluprosessissa. Osallistujat saattoivat testata ideoitaan materiaalin kanssa kuvitellen sen tekstuuria, väriä, tuoksua ja kehollista vuorovaikutusta. Useat ideat – kuten unimaskit, yrttitynnyt, rahoittavat esineet ja ahdistusta lievittävä ”taskuvilla” – syntyivät suorasta vuorovaikutuksesta materiaalin kanssa. Myös villapohjaiset retriitit ja pedagogiset villapaketit perustuivat aistilliseen kokemukseen.

Villainen Design

Villainen Design -työpaja toteutettiin Taito Lapissa Rovaniemellä. Työpajan teema pohjautui pohjoiseen luontoon, perinteisiin käsityökäytäntöihin ja paikallisesti tuotettuun villaan, ja siinä korostuivat villan fyysiset ja aistilliset ominaisuudet sekä ihmisen ja materiaalin kehollinen suhde. Sisältö inspiroi osallistujia näkemään suomalaisen villan potentiaalisena materiaalina uusille palveluille ja tuotteille.

Taidekasvatuksen lehtorin ja VillaInnon asiantuntijan Elina Härkösen luento luonnonvärjäyk-

◀ **KUVA 1.** Lampaiden tervehtiminen Taulavuoren tilalla *Rooted-Wool-Being* -työpajan aikana. Valokuva: Minna Kovero, 2024.

◀ **KUVA 2.** Opastettu vierailu Piessan lammastilalla *Wool Thinking* -työpajassa. Oppaana toimi Kirsi Ylipiessa. Valokuva: Elina Luiro, 2024.

KUVA 3.
Osallistujia käsityön ja vilkkaiden keskustelujen parissa *Rooted-Wool-Being* -työpajassa. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2024.

▲ **KUVA 4.** Johanna Alamikkotervo Vanhalan lammastilalta esittelemässä suomalaisen villan ominaisuuksia *Villainen Design* -työpajassa. Valokuvat: Minna Kovero, 2024.

sestä laajensi ymmärrystä vuodenaikojen rytmeistä yhdistämällä villan paikalliseen luontoon ja keruu-kausiin. Tämä asetti suomalaisen villan osaksi laajempaa pohjoista ekosysteemiä ja avasi keskustelua hitaiden käsityöperinteiden, kuten kasvi- ja sienivärjäyksen, elvyttämisestä. Paikallisen suunnittelijan Karoliina Erkinjuntin luento ja lapasmallityöpaja toivat villakäsitöihin uuden ulottuvuuden yhdistämällä henkilökohtaiset tarinat ja pohjoisen ympäristön mielikuvat neulomiseen ja neulahuovutukseen.

Yhteissuunnittelutuokioissa kehitettiin konsepteja uusiksi tuotteiksi ja palveluiksi. Yhteisenä teemana useissa ideoissa oli villa hyvinvoinnin, rentoutumisen ja rauhoittumisen materiaalina.

▲ **KUVA 5.** Anu Pentti pitämässä luentoa *"Finnsheep Wool – Soft Words about Wool"*. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2024.

▲ **KUVA 6.** Painokuvioitu lampaannahka esillä Anu Pentin ohjaamassa käsityöpajassa *"Sheepskin Covers – Warmth with Roots and Symbols"*. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2024.

▲ **KUVA 7.** Osallistujia kutomassa luonnossa *Rooted-Wool-Being*-työpajassa. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2024.

Osallistujat yhdistivät villaa paikallisiin rohto- ja yrttikasveihin ja ideoivat tuotteita, jotka tukevat lepoa, unta ja aistimukavuutta. Tuoteideoiden keskiössä olivat unimaskit, villatäytteiset tyynyt, yrttisukat ja keho–mieli-harjoituksiin liittyvät villan käyttötavat. Villa nähtiin paitsi lämmittävänä myös tuntoaistia stimuloivana ja tunteita tasaavana materiaalina, joka mahdollistaa rauhoittavia sekä hoivaa ja huolenpitoa tarjoavia kokemuksia. Tätä lähestymistapaa laajennettiin arjen stressinhallintaan: pienimuotoiset esineet, kuten taskukokoiset villapalat tai villarannekkeet, voivat toimia erityisesti lasten ja nuorten tukena.

Toinen keskeinen ideointisuunta liittyi paikalliseen villaan, luonnonväreihin ja vuodenaikojen kiertoon. Värikasvien, sienten ja kotitalouksien biojätteen saatavuus nähtiin perustana luonnonvärjäykseen liittyville tuotteille ja palveluille. Ideoihin kuuluivat esimerkiksi villakalenteri harrastajille ja lammastilallisille sekä tee se itse -värjäys- ja -neulepakit. Näissä villakäsityö kehystettiin vuoden aikoihin ja paikkaan sidottuna käytäntönä, joka yhdistää käyttäjät paikalliseen ekologiaan ja perinnetietoon.

Lisäksi kehitettiin villaan perustuvia palveluja ja elämyksiä paikallisille ja matkailijoille. Näihin sisältyivät ohjatut villaan liittyvät luontokokemuk-

set, sukupolvien ja kulttuurien väliset neulontakohtaamiset sekä taitojen jakamiseen perustuvat työpajat, joissa korostuivat hiljainen tieto, vieraanvaraisuus ja tarinankerronta.

Rooted Wool-Being

Muoniossa järjestetty *Rooted-Wool-Being*-työpaja keskittyi sellaiseen villan käyttöön, jonka avulla voidaan vahvistaa luontoyhteyttä sekä edistää hyvinvointia ja suhdetta perinteisiin. Ohjelma yhdisti kehollisia luontokokemuksia, asiantuntijatietoa, tilavierailuja, lampaantaljatyöskentelyä ja metsään sijoittuvaa meditatiivista kudontaa. Tämä rakenteellinen kerroksellisuus mahdollisti villan tarkastelun aistillisena, sosiaalisena ja ekologisena materiaalina.

Luennot villaan liittyvistä juurevista hyvinvointikokemuksista, hitaasta käsityöstä, luontoyhteydestä, arkeologisista teksteistä ja luonnonvärjäyksestä laajensivat käsitystä villasta funktionaalisen tai kaupallisen arvon tuolle puolen. Lammastilallinen ja käsityöntekijä Anu Pentti tarkasteli suomenlampaan villaa osana kulttuurisia, historiallisia ja ekologisia järjestelmiä. Hän toi esiin vuodenaikaisuuden, perinnetiedon sekä tuotannon haasteet (kuva 5).

Taulavuoren tilalla vierailu liitti keskustelun kult-

▲ **KUVA 8.** Wool Thinking -työpajan osallistajat esittelemässä ideataulujaan ja yhteissuunnittelua Valokuva: Fabiola Hernández Cervantes, 2025.

tuurimaisemaan ja pienimuotoisen alkuperäislajeja pitävän tilan merkityksiin. Kohtaamiset lampaiden kanssa, keskustelut pienimuotoisesta langantuotannosta sekä keritsemisprosessin ymmärtäminen syvensivät arvostusta työtä ja paikallisuutta kohtaan sekä nostivat esiin suomalaisiin alkuperäislampaisiin ja niiden villaan liittyviä puolia.

Yhdistelmä raakavillan aistillista käsittelyä, symbolista taljatyoäskentelyä ja tiedonvaihtoa johti moniulotteisiin ideoihin (kuvat 6–7). Konseptit suuntautuivat tuotekehityksen ohella elämyksellisiin, pedagogisiin, rituaalisiin ja hyvinvointiin liittyviin muotoihin, kuten hiljaisiin villaretriitteihin luonnossa, meditatiivisiin ja voimaannuttaviin villakäytäntöihin, parantaviin esineisiin sekä päiväkoille ja kouluille suunnattuihin villapaketteihin.

Wool Thinking

Torniossa toteutettu Wool Thinking -työpaja toimi sellaisen ideoinnin alustana, jossa villaa tarkasteltiin pelkän hyödykkeen sijaan yhteistyötä ja uusia yhteyksiä mahdollistavana materiaalina (kuva 8). Keskustelussa nousivat esiin kysymykset raaka-aineiden, perinnön ja hidastamisen arvostuksesta kiihtyvässä maailmassa.

Työpajassa kehitettiin ideoita tuotteiksi ja palveluiksi erityisesti kokemuksellisessa ja pedagogi-

sessä muodossa. Työhön osallistettiin paikallisia osajia, kuten luonnonvärjäyksen asiantuntijoita, käsityöläisiä ja maatalousalan toimijoita. Ehdotuksiin kuului muun muassa perheille, lapsille ja kouluille suunnattu kirja, joka yhdistää aistillisen työskentelyn, ylijäämävillasta toteutettavat neulemallit sekä QR-koodien kautta avautuvan lisätiedon lampaista.

Ideoitu Villa & Väri -retriittikonsepti yhdistäisi luonnonvärjäyksen, kehräyksen ja neulonnan kokonaisvaltaiseksi matkailupalveluksi, jossa osallistujat kulkevat koko prosessin kasvien tunnistamisesta oman langan valmistamiseen. Hellivät Helmet -idea puolestaan tarjoaisi osallistavan työpajamallin villanhelmien valmistukseen korostaen materiaalin kanssa olemisen merkitystä sekä mahdollisuutta hyödyntää hukka- ja raakavillaa.

Työpajoissa nousi esiin kysymys: voisivatko villaan perustuvat osallistavat kokemukset muodostaa kestävä taloudellisen mallin pohjoiseen? Yhtenä suuntana tarkasteltiin myös yhteistyötä Alvar Aalto -säätöön kanssa Aalto-henkisten tuotteiden kehittämiseksi.

Johtopäätökset

Kolmen työpajan yhteiskehitetyt villatuote- ja palvelukonseptit kehystävät villan moniaistisena ja paikallisesti juurtuneena materiaalina, jolla nähdään mahdollisuuksia tukea hyvinvointia, moniaistisuutta ja luontoyhteyttä. Villa liitettiin rentoutumiseen, hoivaan, rauhottumiseen ja rituaalisiin käytäntöihin, juurtuneisuuden kokemukseen sekä sukupolvien ja kulttuurien väliseen tiedonvaihtoon.

Konkreettinen villamateriaali muutti yhteissuunnittelun keskustelusta keholliseksi yhteisluomiseksi. Se teki ideoinnista elämyksellisesti sitoutunutta ja paikallisesti kiinnittynyttä, mikä heijastui konseptien monipuolisuuteen.

Työpajat osoittavat tarpeen jatkaa villakentän yhteiskehittämistä Lapissa. Mikäli vastaavia tapahtumia järjestettäisiin lammastiloilla, materiaallinen ja ekologinen ymmärrys voisi syventyä entisestään. Tällaiset tapahtumat voisivat toimia innovaatioalustoina paikallisiin materiaaleihin perustuville palveluille ja poikkisektorilliselle yhteistyölle sekä vahvistaa villan asemaa osana paikallista identiteettiä ja aluetaloudellista ekosysteemiä.